

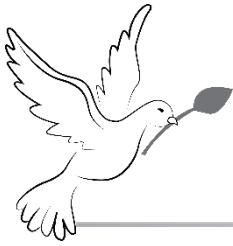
รูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาในประเทศไทยและสิงคโปร์*

A Model for the Promotion and Treatment Towards Religions in Thailand and Singapore

¹พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปณฺโญ, ²พระสุธีรัตนบัณฑิต, ³พระครูอุทัยกิจจารักษ์, และ⁴พระครูวศินวรกิจ
¹Phramaha Kriangsak Indhapanno, ²Phrasuthirattanabundit, ³Phrakruuthaikijarak, and
⁴Phrakruwasinwarakit

^{1,2}สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{3,4}วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2}Buddhist Research Institute of Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand.

^{3,4}Pichit College, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: kriangsak.wit@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในประเทศไทย 2. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในสิงคโปร์ 3. เพื่อเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐ กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์สู่ประเทศไทย โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตัวแทนขององค์กรศาสนาและหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 12 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1. รัฐสิงคโปร์ปฏิบัติต่อองค์กรทางศาสนาแบบแยกส่วนคู่ขนานกัน โดยรัฐทำหน้าที่ของรัฐให้สมบูรณ์ ในขณะที่องค์กรทางศาสนาต้องปฏิบัติตามหลักของแต่ละศาสนา หากมีปัญหาความขัดแย้งหรือสิ่งผิดปกติทางศาสนา รัฐจะจัดการแก้ไขอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามรัฐยังคงมีการควบคุมองค์กรทางศาสนาในบางกรณีที่เป็น แต่จะกระทำอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ความสุภาพ พร้อมทั้งเห็นชอบหลักสูตรศาสนศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ 2. รัฐไทยปฏิบัติต่อศาสนาผ่านกฎหมาย และให้งบประมาณสนับสนุนแก่องค์กรศาสนาในกิจกรรมตามความต้องการขององค์กรทางศาสนา และกิจกรรมที่รัฐเห็นสมควร พร้อมทั้งควบคุมองค์กรศาสนาผ่านกฎหมายฉบับต่างๆ 3. รูปแบบที่รัฐไทยควรนำมาปฏิบัติต่อศาสนาโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์มีอยู่ 2 รูปแบบคือ 1) การควบคุมอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางศาสนาอย่างรวดเร็วและสุภาพมากกว่าใช้กฎหมายมาปราบปรามอย่างรุนแรง 2) ยกกระตือรือร้นส่งเสริมศาสนาที่รัฐดำเนินการอยู่แล้วให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและคุ้มค่า

คำสำคัญ: การปฏิบัติต่อศาสนา; การควบคุมและส่งเสริมศาสนา; ประเทศไทย; สิงคโปร์

Abstract

The Purposes of this research were 1) to study a model for the promotion and treatment towards religions in Thailand and Singapore; 2) to study a model for the promotion and treatment towards the state religions in Thailand; and 3) to present an appropriate model for promoting the treatment towards the state religions on a case study of Singapore to Thailand. This was a qualitative research by means of studying documents and in-depth interviews with the representatives of religious organizations and government sectors, in a total of 12 persons.

From the study, it was found as follows: 1. The Singapore government treats religious organizations separately but both function in parallel, with the government completing its functions, while religious organizations have to follow the principles of each religion. If there is any conflict or problem within the religion, the government will quickly resolve it. However, the government still controls the religious organizations in some necessary cases but it will be done in a constructive and polite manner. The government also approves the programs on religious studies that contribute to the country's development; 2. The Thai government treats religions through law and provides a budget to support the activities of religious organizations according to their needs and the types of activity that are agreed by the government. The government also controls the religious organizations through various laws; and 3. A model that the Thai government should use to treat religions through a comparative analysis with Singapore consists of two approaches, namely, 1) a constructive control emphasizing prevention and resolution of religious problems in a quick and polite manner rather than enforcing harsh repressive laws and 2) the enhancement of religious promotion activities that are already carried out by the government for a concrete and worthwhile result.

Keywords: Treatment towards religions; Controlling and promoting religions; Thailand; Singapore

บทนำ

ศาสนาเกิดขึ้นมา เพื่ออธิบายความจริงแท้ของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะของการอ้างเหตุและผล เช่น การสืบสาวหาต้นเหตุที่แท้จริงของความทุกข์และสามารถปฏิบัติให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้ เป็นต้น พร้อมกันนี้ ศาสนายังมีส่วนช่วยเหลือล่อมให้มนุษย์เป็นผู้ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรมส่งผลให้มนุษย์มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และยังช่วยให้การปกครองดูแลสังคมของมนุษย์มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ศาสนายังช่วยกำหนดเป้าหมายที่ดีในการดำเนินชีวิตให้กับมนุษย์ ให้สลัดทิ้งจากความหยาบกระด้างทางจิตใจและการ

กระทำ สร้างหลักคิดให้เกิดศรัทธาต่อผลของการทำความดี และหวาดกลัวต่อผลของการทำความชั่ว ตลอดถึงมีส่วนช่วยให้มนุษย์สร้างค่านิยม ความคิด ความเชื่อของบุคคล และกลุ่มบุคคลเป็นไปในแนวทางที่ตั้งามอยู่ในกรอบของศีลธรรมจรรยามากยิ่งขึ้น และในยามที่มนุษย์ประสบปัญหา ศาสนาจะถูกนำมาเป็นที่พึ่งทางใจ จนสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เช่นการสร้างสรรค้วฒนธรรม ศิลปะ วรรณกรรม และประเพณี ของมนุษย์ (Duan, 2002) แม้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาของมนุษย์ได้ทุกอย่าง การหันไปให้ความสำคัญกับศาสนาจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่มนุษย์พยายามหาทางที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของมนุษย์ โดยเฉพาะปัญหาทางจิตใจ ซึ่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถเข้ามามีบทบาทแก้ไขปัญหาได้ ดังนั้นศาสนาจึงยังคงมีอยู่และมั่นคงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

นอกเหนือจากบทบาทสำคัญในการสร้างคุณประโยชน์ด้านจิตใจแล้ว ศาสนายังผูกติดอยู่กับเรื่องของวัตถุ โดยไม่แยกจากกันเด็ดขาด และยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา เช่น ในตะวันออกกลางหรือว่าในหลายประเทศที่ยากจน ศาสนามีบทบาทมากและมีคนนับถือมาก เพราะว่าศาสนาได้ทำกิจกรรมสังคม สงเคราะห์ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ มีโรงพยาบาลเพื่อคนยากจน หรือว่ามีการจัดหางานให้แก่คนยากจน ดังนั้นบทบาทอันหนึ่งที่ศาสนามีตลอด คือ ด้านช่วยเหลือชีวิตความเป็นอยู่ ด้านวัตถุ ด้านปัจจัยสี่ แม้ในบางครั้งไม่ให้วัตถุแต่ได้ให้ความหวังเรื่องวัตถุแทน (Sathian, 2011)

ประเทศไทยได้ให้เสรีภาพแก่บุคคลทั้งที่เป็นพลเมืองสัญชาติไทยและคนต่างด้าว ในการนับถือศาสนา และเผยแพร่ศาสนา โดยมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก จากสถิติคนไทยประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาพุทธแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับไม่เคยบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเพราะ ไม่ประสงค์ให้เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ (Wattananung, 2007) หากแต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน กฎหมายลำดับรองและแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีการเลือกปฏิบัติและมีการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนด้านศาสนาแก่ผู้นับถือศาสนาต่างๆ ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ซึ่งคนกลุ่มน้อยนั้น อาจตกเป็นเป้าแห่งความเกลียดชังในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มศาสนาอื่นที่เป็นชน กลุ่มใหญ่กว่า ถึงแม้ว่าพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ยังมีพลเมืองบางส่วนที่นับถือศาสนาอื่น เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาฮินดู และศาสนาซิกข์ เมื่อมีการนับถือศาสนาแตกต่างกัน ก็ย่อมมีสิ่งที่แตกต่างกันในแต่ละ ศาสนา แต่ละศาสนาย่อมมีกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมที่ แตกต่างกันไป (Suchip, 1998)

ในความเป็นจริงศาสนาหลักที่มีผู้นับถือมากจะไม่ค่อยมีปัญหา หากแต่จะมีปัญหา ในศาสนาหรือลัทธิ ความเชื่อของคนส่วนน้อยในประเทศ การไม่เข้าใจในวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อของศาสนาของคนส่วนน้อย เป็นสาเหตุทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เข้าใจในการปฏิบัติต่อคนในศาสนานั้นๆ ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติในที่สุด ซึ่งอาจส่งผลทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมและเกิดความเสียเปรียบในด้านต่างๆในสังคมและการ ดำรงชีวิต ซึ่งจะทำให้เกิดช่องว่าง ความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาต่างกัน บางครั้งดูเหมือนว่ารัฐละเลยและไม่ใส่ใจต่อชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอื่นๆ ซึ่งมีใช่ ศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาหลัก ทั้งนี้อาจทำให้เกิดปัญหา ลูกกลมใหญ่โตขึ้นกลายเป็น สงครามศาสนาไปในที่สุด (Suchip, 1998)

ประเทศสิงคโปร์ได้แบ่งพลเมืองออกเป็นสี่ประเภทตามหลักความเชื่อทางศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วย: 1) ขงจื้อ - จีน, 2) มุสลิม - มาเลย์ 3) ฮินดู-อินเดียและ 4) คริสเตียน-แองโกลแซกซอน การจัดกลุ่มให้ชัดเจนลักษณะนี้ส่งผลให้การรับรู้ว่าไม่มีความแตกต่างระหว่าง"เชื้อชาติ" และ "ชาติพันธุ์" (Tong, 2002) สัดส่วนเชื้อชาติของประชากรได้รับการจัดการอย่างรอบคอบผ่านนโยบายต่างๆ ที่มีการปรับปรุงข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทราบจำนวนของประชากรในสิงคโปร์ โดยมีเชื้อชาติจีน (74.2%), มาเลย์ (13.3%), อินเดีย (9.2%) และอื่นๆ (3.3%) (Ministry of Social and Family Development, 2014) สังคมสิงคโปร์ร่วมสมัยยังคงมีกลุ่มศาสนิกของแต่ละศาสนาใหญ่ที่แตกต่างกันสี่ประเภท ซึ่งประกอบไปด้วยชาวพุทธ (33.3%) คริสเตียน (18.3%) มุสลิม (14.7%) เต๋า (10.9%) ฮินดู (5.1%) และ ผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ (0.7%) สถิตินี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางศาสนา (Goh, 2010) ในขณะที่การปกครองของสิงคโปร์เป็นระบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุข และมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล รัฐสภามีวาระคราวละ 5 ปี นโยบายต่างประเทศสิงคโปร์เน้นด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีและการลงทุนจากต่างประเทศ รัฐธรรมนูญของสิงคโปร์ระบุไว้ว่าทุกคนหรือบุคคลในประเทศมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญในการนับถือปฏิบัติและเผยแพร่ศาสนาของตนโดยมีกิจกรรมทางศาสนาที่ไม่ละเมิดกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ หรือศีลธรรมของคนในชาติ และไม่มีการระบุให้มีศาสนาประจำชาติ (Tamney, 1996) กลุ่มศาสนาทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับรัฐบาลและต้องมีการตรวจสอบอย่างละเอียด รวมถึงต้องลงทะเบียนตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติสมาคม และอาจถูกยกเลิกได้หากทำผิดกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความเป็นเชื้อชาติ สิงคโปร์เป็นอันดับแรก อย่างไรก็ตามยังคงสนับสนุนประชาชนที่นับถือศาสนาต่างๆ ทั้งในส่วนบุคคล และงบประมาณ ตามอัตราส่วนของจำนวนผู้นำถือศาสนานั้นๆ ผ่านสมาคมหรือกลุ่มองค์กรของแต่ละศาสนา และมีหน่วยงานที่ดูแลด้านความสัมพันธ์ทางศาสนาโดยเฉพาะเพื่อป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนา (US Department of State, 2006)

ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการศึกษากระบวนการปฏิบัติต่อศาสนาของภาครัฐทั้งของไทยและสิงคโปร์ วิเคราะห์ให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติต่อศาสนาต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย และศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่รัฐจะมีบทบาทในการเป็นองค์กรเชื่อมโยงร้อยรัดศาสนสัมพันธ์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างศาสนา และเพื่อให้ศาสนาแต่ละศาสนาในประเทศไทยเป็นสถาบันที่ช่วยสร้างสรรค์สังคมไทยให้มีความผาสุกมเย็นสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในประเทศสิงคโปร์
2. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในประเทศไทย
3. เพื่อเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐ กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์สู่ประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการรวบรวมหลักฐานและข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของประเทศไทยและสิงคโปร์ ผ่านการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีประสบการณ์โดยตรงทั้งไทย และสิงคโปร์ และการจัดประชุมกลุ่มย่อยระหว่างตัวแทนทางศาสนาตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ และนักวิชาการศาสนา จำนวน 12 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร รายงานการศาสนาของประเทศต่างๆ ผลการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสำรวจสภาพความเป็นจริงของการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐไทยและรัฐสิงคโปร์จากอดีตและปัจจุบัน โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัลจากฐานข้อมูลออนไลน์ต่างๆ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการพัฒนารอบแนวคิดให้เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพและมีประเด็นคำถามแบบโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพดังนี้

1. การสังเกตการณ์ (Observation) เพื่อค้นหาพฤติกรรมที่แท้จริงในการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยใช้เทคนิคการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Informal Observation) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ร่วมกัน โดยช่วงที่มีการประชุมของคณะกรรมการส่งเสริมความปรองดองแห่งชาติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในประเทศ ของกรมการศาสนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนา รวมถึงสถาบันที่เป็นศูนย์ข้อมูลด้านการศาสนา เช่น มหาวิทยาลัย และศูนย์วิจัยศาสนา การเสริมสร้างความสามัคคี

2. การสัมภาษณ์รายบุคคล (Interview) การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) โดยสัมภาษณ์ตัวแทนจากกรมการศาสนา ตัวแทนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตัวแทนจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตัวแทนจากบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย ตัวแทนจากคณะกรรมการมหาเถรสมาคม โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกซึ่งถือเป็นเทคนิคทางการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในทุกแง่มุม โดยการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการในเรื่องของการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐ

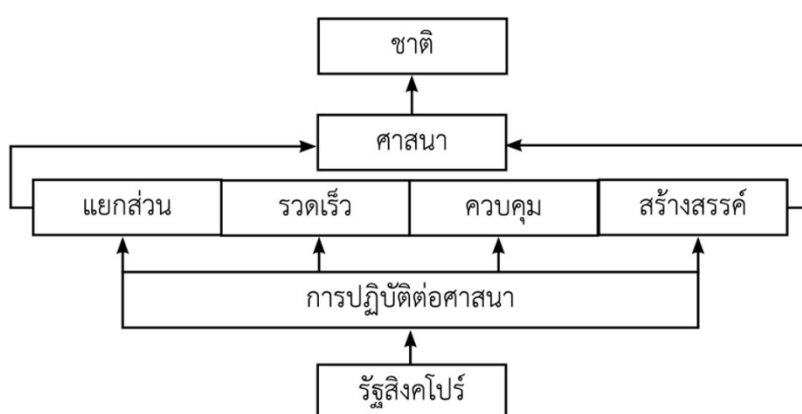
ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกและบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ จากผู้ให้ข้อมูลมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้อาเรียงเรียงในรูปแบบของข้อความเพื่อง่ายต่อการแยกประเด็น แล้ววิเคราะห์และจัดแยกแต่ละประเด็นเนื้อหาข้อมูลตามกลุ่มของข้อมูลที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย ทำการสรุปข้อมูลที่ได้ และนำไปเปรียบเทียบที่ละประเด็นอภิปรายผลข้อมูลตามทฤษฎีและปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐไทยในประเศสิงคโปร์

รัฐสิงคโปร์เป็นรัฐฆราวาสให้ความสำคัญในการจัดการและควบคุมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อรักษาความสามัคคีทางศาสนาและชาติพันธุ์ในประเทศพหุเชื้อชาติและพหุวัฒนธรรม มีความรวดเร็วในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งหรือสิ่งผิดปกติทางศาสนา รัฐสิงคโปร์ยังพยายามส่งเสริมให้ทุกศาสนานำแนวคิดและหลักปฏิบัติของแต่ละศาสนามาสร้างสรรค์สังคมในอุดมคติของรัฐ หรือที่เรียกว่า “การสร้างกุศลด้วยการทำงานเพื่อสังคมประเทศชาติ” อย่างไรก็ตามรัฐสิงคโปร์ได้ตรากฎหมายการรักษาความสามัคคีทางศาสนา (MRHA) และนำมาใช้อย่างสร้างสรรค์ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาวิกฤติทางศาสนา โดยรูปแบบการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐสิงคโปร์มีลักษณะการปฏิบัติแบบ แยกส่วน รวดเร็ว ควบคุม และสร้างสรรค์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐสิงคโปร์

จากภาพจะเห็นได้ว่า รัฐสิงคโปร์มีความสัมพันธ์แยกส่วนจากศาสนา มีการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางศาสนาอย่างรวดเร็ว มีการควบคุมศาสนาผ่านการใช้กฎหมายอย่างสร้างสรรค์ โดยมีหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ประสานสร้างความสามัคคีทางศาสนา เพื่อการสร้างชาติที่เข้มแข็งของสิงคโปร์ ดังรูปแบบการปฏิบัติต่อศาสนาต่อไปนี้

1. แยกส่วน: รัฐฆราวาสอย่างสิงคโปร์เน้นการพัฒนาเมืองให้ทันสมัยมีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจในทุกมิติ แม้กระทั่งนโยบายการเปิดรีสอร์ทคาสิโน ซึ่งถูกองค์กรศาสนาต่างๆ ลงชื่อคัดค้าน แต่รัฐไม่ได้สนใจยังคงดำเนินการต่อไป รัฐถือว่าเป็นส่วนของรัฐและพยายามบอกศาสนาว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะรู้สึกรับผิดชอบชีวิตด้วยตัวของเขาเอง ในขณะที่เดียวกันรัฐยอมเข้าใจดีว่า กระบวนการคัดค้านขององค์กรศาสนานั้น เป็นหลักปฏิบัติของศาสนาถือว่าทุกศาสนาได้ทำหน้าที่ของตนเอง เช่นเดียวกับรัฐก็ทำหน้าที่ของตนเอง พร้อมทั้งจะรับผิดชอบและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2. รวดเร็ว: รัฐสิงคโปร์มีความรวดเร็วในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง หรือสิ่งผิดปกติทางศาสนา ที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม รัฐบาลมีความกังวลเสมอหากเกิดประเด็นความขัดแย้งทางศาสนา เนื่องจากสังคมสิงคโปร์ เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มาตรการในการป้องกันมิให้เกิดปัญหา

ศาสนาอุกฤษฏ์ใหญ่โตเกินแก้ไข เป็นการดำเนินการในเบื้องต้นของรัฐ เนื่องจากในอดีตเคยมีประชาชนล้มตายจากการจลาจล อันเกิดจากความขัดแย้งทางศาสนา นอกจากนั้น หากมีเหตุการณ์ก่อการร้ายอันมีเหตุเกี่ยวเนื่องกับศาสนา รัฐสิงคโปร์ยิ่งเพิ่มความเข้มข้นในการดำเนินมาตรการทุกวิถีทาง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ร้ายภายในประเทศ ด้วยการเข้าไปเสริมสร้างและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและศาสนา เป็นกรณีพิเศษ

3. ควบคุม: รัฐสิงคโปร์มีความสัมพันธ์ในเชิงควบคุม แต่ไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับศาสนามากนัก ภายใต้แนวคิดการเป็นรัฐฆราวาส รัฐให้อิสระในการนับถือศาสนา ยกเว้นบางกรณีที่มีความจำเป็นอาจต้องควบคุม แม้จะถูกตั้งคำถามต่อการปฏิบัติที่ไม่ตรงตามนโยบายการให้อิสระในการนับถือศาสนา ตามที่รัฐระบุไว้ แม้รัฐให้ความเป็นกลางทางศาสนาแต่ก็ไม่เสมอไป ยกตัวอย่าง เช่น รัฐมีการตรากฎหมายสำหรับบริหารศาสนาอิสลาม แต่ศาสนาอื่นไม่มี รัฐต่อสู้กับวัฒนธรรมทางศาสนาด้วยการสร้างเมืองสิงคโปร์ให้มีความเป็นสมัยใหม่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อศาสนาในการพยายามที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมทางศาสนาของตนเอง การควบคุมแบบส่งเสริม เช่น การเรียกร้องให้มีการศึกษาศาสนาอิสลาม รัฐทำการสนองตอบตามคำเรียกร้อง ทั้งนี้ หลักสูตรการศึกษาศาสนาจะต้องได้รับการรับรองจากรัฐ ซึ่งเนื้อหาของหลักสูตรคือการดึงเอาแนวคิดและวิถีปฏิบัติทางศาสนาเป็นฐานในการสร้างความเป็นพลเมืองสิงคโปร์

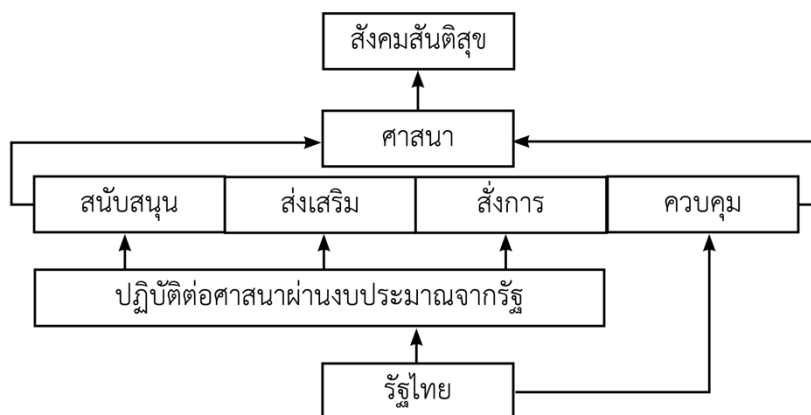
4. สร้างสรรค์: รัฐใช้ความสุภาพในการโต้ตอบในกรณีมีประเด็นขัดแย้งกับองค์กรศาสนาต่างๆ รัฐวางหน่วยงานของรัฐสำหรับรวมศูนย์อำนาจ และปฏิบัติต่อศาสนาอย่างละมุนละม่อม รัฐสิงคโปร์แม้จะมีการปฏิบัติต่อศาสนาด้วยการควบคุม แต่ระดับการควบคุมนั้นยังคงมีความยืดหยุ่นเพียงพอต่อองค์กรศาสนา ที่จะดำเนินกิจกรรมทางศาสนาตามหลักปฏิบัติของตนเอง รัฐใช้ดุลพินิจเพื่อออกข้อกำหนดและควบคุมศาสนาอย่างยืดหยุ่น มีหน่วยงาน (MURS) ที่ทำหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ ในการประสานและทำความเข้าใจระหว่างรัฐและองค์กรศาสนาต่างๆ มีกฎหมายเป็นเครื่องมือรักษาความสามัคคีทางศาสนา (MRHA) ในขณะเดียวกัน รัฐได้ตรากฎหมายอื่นๆ มาเป็นเครื่องมือในการควบคุมกว้างๆ เช่น กฎหมายความมั่นคงภายใน กฎหมายการปลุกระดม เป็นต้น รัฐใช้อดีตที่น่ากลัวมาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ความสามัคคีระหว่างองค์กรศาสนา เช่น การฉายซ้ำเหตุการณ์จลาจลทางศาสนา รัฐยังวิเคราะห์อย่างชาญฉลาดในการควบคุมอย่างสร้างสรรค์ด้วยการวิเคราะห์พฤติกรรมของคนสิงคโปร์ และเห็นชอบกับแนวคิดทางศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศสิงคโปร์ ความเป็นประเทศทันสมัยของโลก เช่น ความกตัญญูตเวที ความขยัน ประหยัดอดทน ซึ่งปรากฏในคำสอนของศาสนาขงจื้อ นอกจากนี้รัฐยังส่งเสริมการศึกษาศาสนาโดยการจัดทำหลักสูตรศาสนศึกษาต่างๆ รวมถึงส่งเสริมองค์กรศาสนาในการจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การรับรองจากรัฐบาลเท่านั้น

2. รูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นมีความสัมพันธ์กับศาสนาในมิติของการสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาอย่างยาวนานโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา องค์กรทางศาสนาถูกดึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐภายใต้การตรากฎหมายฉบับต่างๆ และเป็นวิธีควบคุมองค์กรศาสนาของรัฐได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลให้รูปแบบการปฏิบัติต่อ

ศาสนาของประเทศไทย มีทั้งการควบคุมเช่นเดียวกับสิ่งคิโปร์แต่ดูมีความอ่อนปรมมากกว่า และทั้งอุดหนุนส่งเสริม และทั้งประสานสั่งการ ผ่านองค์กรทางศาสนาให้ดำเนินโครงการต่างๆ ตามความประสงค์ของรัฐ รวมถึงควบคุมองค์กรทางศาสนาหากรัฐเห็นว่ามีความจำเป็นต้องดำเนินการควบคุม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐสิ่งคิโปร์

จากภาพจะเห็นได้ว่ารัฐไทยมีรูปแบบการส่งเสริมและปฏิบัติต่อศาสนา 4 ประเด็น อันได้แก่ 1) การสนับสนุนงบประมาณต่อองค์กรศาสนาเพื่อใช้ในการบริหารองค์กรศาสนา บุคลากร อาคารสถานที่ ตลอดจนอุดหนุนการศึกษาของของแต่ละศาสนา 2) การส่งเสริม ด้วยการอุดหนุนงบประมาณ ในกิจกรรมตามความต้องการขององค์กรทางศาสนา เช่น กิจกรรมงานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย กิจกรรมฮัจญ์ และการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ประจำปี ของศาสนาอิสลาม กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น 3) การสั่งการ ด้วยการจัดสรรงบประมาณตามโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐเห็นสมควรจัดให้มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ด้วยการประสานไปยังองค์กรศาสนาต่างๆ เพื่อให้ดำเนินการ ขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการของรัฐให้ประสบความสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีล๕ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ และยกระดับความสามารถของผู้นำทางศาสนา เป็นต้น 4) การควบคุม การปฏิบัติต่อศาสนาในลักษณะนี้ เป็นการควบคุมศาสนาผ่านกฎหมาย รัฐดำเนินการตรากฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือให้รัฐสามารถควบคุมศาสนาต่างๆได้ อย่างไรก็ตามการนำกฎหมายไปปฏิบัติรัฐไทยมักถูกตั้งคำถามในประเด็นของการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการควบคุมองค์กรศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ส่วนใหญ่รัฐเน้นการตรวจสอบการบิดเบือนเนื้อหาการสอนของครูสอน และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ทั้งนี้เพื่อควบคุมมิให้ศาสนิกของศาสนาอิสลามถูกปลุกปั่นแนวคิดที่จะส่งผลเสียต่อสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้

3. รูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมและปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐ กรณีศึกษาประเทศสิ่งคิโปร์สู่ประเทศไทย

สำหรับรูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมและปฏิบัติต่อศาสนาของประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกรณีศึกษาประเทศสิ่งคิโปร์ นั้นพบว่า ประเทศไทยมีการปฏิบัติได้ดี โดยเฉพาะการ สนับสนุนองค์กรทางศาสนาต่างๆ ทั้งใน ส่วนงบประมาณเพื่อบริหารจัดการองค์กร การเผยแพร่ศาสนาและการจัดการศาสนศึกษา นอกจากนั้น ประเทศไทย

ยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในสังคมอย่างแพร่หลาย ดังจะเห็นได้จากการจัดทำโครงการเพื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม เช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีล5 เป็นต้น อย่างไรก็ตามการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐไทยเมื่อเปรียบเทียบกับรัฐสิงคโปร์ ยังมีบางประเด็นสำคัญที่รัฐไทยอาจพิจารณานำวิธีปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐสิงคโปร์มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการส่งเสริมและปฏิบัติต่อศาสนา ซึ่งมีประเด็นน่าสนใจ ดังนี้

1. มีการปฏิบัติที่รวดเร็วต่อการแก้ไขปัญหาทางศาสนา รัฐสิงคโปร์มีความรวดเร็วในการปฏิบัติต่อศาสนาหากเกิดปัญหาวิกฤติทางศาสนา รัฐบาลสิงคโปร์จะรีบแก้ไขโดยเร็วที่สุด เพื่อมิให้ปัญหาลุกลามใหญ่โตเกินเยียวยา นอกเหนือจากนั้นรัฐบาลสิงคโปร์ยังให้ความสำคัญในการป้องกันปัญหาด้วยการ ตรากฎหมายการสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ทางศาสนา ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในลักษณะนี้ออกมาบังคับใช้

2. มีการปฏิบัติต่อศาสนาอย่างเท่าเทียมและสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม ในส่วนของการตรากฎหมายบริหารงานศาสนา พบว่า ในสิงคโปร์มีเพียงศาสนาอิสลามเท่านั้นที่มีกฎหมายบริหารงานศาสนา ในขณะที่ประเทศไทยมีเพียงศาสนาคริสต์เท่านั้นที่กำลังดำเนินการจัดทำกฎหมายบริหารงานศาสนา ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเท่าเทียมทางศาสนาในมิติการตรากฎหมาย

3. ส่งเสริมการนำแนวคิดทางศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิต รัฐสิงคโปร์และรัฐไทยมีการปฏิบัติที่เหมือนกันการส่งเสริมให้ศาสนิกของแต่ละศาสนานำหลักปฏิบัติทางศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง ในขณะที่สิงคโปร์เน้นความสำคัญในการประยุกต์ใช้ในพื้นที่ส่วนตั้มากกว่าการจัดกิจกรรมเชิงคุณธรรมที่ยิ่งใหญ่

4. มีหน่วยงานที่พร้อมในการบริหารงานศาสนาอย่างสร้างสรรค์ รัฐสิงคโปร์มีการตรากฎหมายเพื่อกำหนดให้มีหน่วยงานภาครัฐ (MURS) ทำหน้าที่ดูแลประสานเชื่อมโยงกับองค์กรศาสนาต่างๆ การบังคับใช้กฎหมายของ MURS มีลักษณะการปฏิบัติเชิงควบคุมอย่างสร้างสรรค์ ในขณะที่รัฐไทย แม้มีหน่วยงานเชื่อมประสานระหว่างศาสนาเช่นกรมการศาสนา แต่การทำงานยังเป็นลักษณะสนับสนุนแยกแต่ละศาสนา

5. แสวงหาสาระธรรมจากศาสนาเพื่อขับเคลื่อนสังคมสันติสุข รัฐสิงคโปร์มิใช่เพียงควบคุมศาสนา แต่ยังเห็นชอบกับองค์กรทางศาสนาที่นำแนวคิดทางศาสนาที่สอดคล้องกับการสร้างชาติมาประยุกต์ใช้ในชีวิตและสังคม ในรูปแบบการกิจกรรมของแต่ละศาสนาทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับแนวคิดศาสนาเพื่อพัฒนาประเทศสิงคโปร์ ในขณะที่รัฐไทยจะให้ความสนใจอย่างมากในเรื่องของการส่งเสริมคุณธรรมกับการนำไปใช้ในชีวิตเพื่อความผาสุกแห่งชีวิตและสังคม

6. ตื่นตัวและกระชับความสัมพันธ์ทางศาสนา เมื่อเกิดกรณีเหตุการณ์ที่สุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางศาสนา ไม่ว่าจะปัญหาทางศาสนาจากประเทศอื่น หรือภายในประเทศ รัฐสิงคโปร์ดำเนินการไปพร้อมกันสองมาตรการคือ ควบคุมและจัดการกับปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกัน ก็สร้างภูมิคุ้มกันให้กับองค์กรศาสนาภายในประเทศให้มีความปลอดภัยสมานฉันท์เพิ่มมากขึ้น

7. **โต้เถียงอย่างสร้างสรรค์และปลักตันสันติสุขสู่สังคม** แม้สิงคโปร์จะดูมีการควบคุมศาสนาอย่างเข้มข้น แต่องค์กรศาสนาต่างๆสามารถที่จะเรียกร้องหรือโต้ตอบกับหน่วยงานของรัฐได้อย่างอิสระ รัฐไม่ดำเนินการควบคุมหรือจับกุม นักวิชาการที่โต้แย้งเพื่อเรียกร้องต่อศาสนา แต่รัฐกลับไปทำการศึกษาเพิ่มเติมและตอบโต้อย่างสุภาพพร้อมปลักตันให้เกิดนักวิชาการศาสนาใหม่ๆ ที่มีแนวคิดการประยุกต์หลักศาสนาเพื่อการสร้างชาติ

8. **เยียวยาและรับผิดชอบ** รัฐฆราวาสสิงคโปร์มุ่งพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยเพื่อให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ในบางครั้งนโยบายของรัฐบาลสิงคโปร์ส่งผลกระทบต่อศาสนา ยกตัวอย่างกรณีนโยบายปฏิรูปผังเมืองของสิงคโปร์ส่งผลกระทบต่ออาคารร้อยยี่โบสถ์หรือมัสยิด รัฐมีการเตรียมมาตรการให้การช่วยเหลือด้วยการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างหรือซ่อมแซมอาคารสถานที่ทางศาสนาให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้งานอย่างคุ้มค่า

9. **ส่งเสริมเครือข่ายศาสนาที่สร้างสรรค์** ในสิงคโปร์ จะพบว่าพุทธสมาคมชาวจีน หลายสมาคม มีการดำเนินกิจการสังคมสงเคราะห์ต่างๆ มากมาย ถือเป็นการดำเนินกิจการองค์กรทางศาสนาที่สอดคล้องกับรัฐบาลในการดูแลช่วยเหลือประชาชนในประเทศได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง รวมไปถึงมีความสอดคล้องกับอุดมคติการปฏิบัติศาสนาเพื่อสร้างชาติ

10. **เสริมพลังเยาวชนสร้างสังคมสันติสุขด้วยศาสนา** การให้ความสำคัญในการสร้างชาติและการจัดการศึกษาทางศาสนาอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อเมล็ดพันธุ์ทางศาสนาที่เป็นความหวังอันดีของรัฐบาลสิงคโปร์ เยาวชนหนุ่มสาวของสิงคโปร์โดยเฉพาะกลุ่มSoka มองเห็นคุณค่าของศาสนาพร้อมๆ กับความรักชาติ เยาวชนเปรียบชาติเป็นดังพ่อศาสนา เป็นดังแม่ ไม่สามารถที่จะแยกขาดกันได้ ดังนั้นกลุ่มเยาวชนโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนชาวพุทธ จึงมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่เชื่อมโยงหลักการทางศาสนา ให้สอดคล้องกับแนวคิดของการสร้างชาติของรัฐสิงคโปร์

กล่าวโดยสรุปจะพบว่ารูปแบบที่รัฐไทยควรนำมาปฏิบัติต่อศาสนาโดยวิเคราะห้เปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์มีอยู่ 2 รูปแบบคือ 1) การควบคุมอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางศาสนาอย่างรวดเร็วไม่ให้เกิดลุกลามใหญ่โตเกินแก้ไข และต้องปฏิบัติต่อองค์กรทางศาสนาอย่างสุภาพและสร้างสรรค์มากกว่าใช้กฎหมายมาปราบปรามอย่างรุนแรง 2) ยกกระต๊บบงานที่รัฐส่งเสริมศาสนาที่ดำเนินการอยู่แล้วให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลดีอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในส่วนปัจเจกบุคคลและในส่วนสังคมระดับประเทศต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ความแตกต่างกันระหว่างรัฐไทยและรัฐสิงคโปร์ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ คือ คำว่า “ส่งเสริม” และ “แยกห่าง” รัฐไทยให้ความสำคัญกับคำว่าส่งเสริมมากกว่ารัฐสิงคโปร์ จากผลการวิจัยที่ระบุว่ารัฐไทยมีการปฏิบัติต่อศาสนาในมิติของการสนับสนุนส่งเสริมทั้งงบประมาณอุดหนุนทั่วไป งบอุดหนุนในการจัดกิจกรรมตามวัฒนธรรมทางศาสนา และอุดหนุนกิจการด้านศาสนศึกษา ในขณะที่รัฐบาลสิงคโปร์ ให้น้ำหนักกับคำว่า

แยกห่าง มากกว่า ส่งเสริม เพราะอุดมคติของรัฐสังคมนิยมมีลักษณะเป็นรัฐฆราวาส การเข้าไปสนับสนุนอย่างใกล้ชิดเหมือนรัฐไทยย่อมเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทำได้เพียงการเห็นชอบและชื่นชมในกิจกรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับอุดมการณ์สร้างชาติของรัฐบาลสังคมนิยม อย่างไรก็ตามแม่น้ำหน้ของการส่งเสริมและการแยกกันของรัฐไทยและรัฐสังคมนิยมจะแตกต่างกัน ทั้งมิติการส่งเสริม และการแยกห่าง ยังอยู่ภายใต้การควบคุมให้อยู่ในกรอบที่รัฐกำหนดไว้เพื่อขับเคลื่อนสังคมพหุวัฒนธรรมทางศาสนาไปสู่สังคมปรองดองสมานฉันท์ รัฐไทยให้ความสำคัญในการส่งเสริมศาสนาอย่างยาวนานตามประวัติศาสตร์ชาติไทย เมื่อสังคมไทยขับเคลื่อนตนเองไปสู่สังคมสมัยใหม่หรือสังคมโลกาภิวัตน์ การปรับตัวในการบริหารจัดการองค์กรทางศาสนาของหน่วยงานภาครัฐ ขาดความสมดุลกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่งผลให้รัฐแก้ไขปัญหาขององค์กรศาสนาต่างๆ ด้วยการกำหนดตรากฎหมายเข้ามาควบคุมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางศาสนาที่เกิดขึ้น แนวโน้มของรัฐไทยจึงมีการยกระดับการควบคุมศาสนาเพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันทักษะการควบคุมทางศาสนาซึ่งสัมพันธ์ต่อการกระทบกระทั่งทางจิตใจของศาสนิกของแต่ละศาสนา รัฐยังดำเนินการอย่างก้าวร้าว ในขณะที่รัฐสังคมนิยมที่มีความชัดเจนในการใช้กฎหมายควบคุมศาสนา แต่การนำกฎหมายไปใช้กับมีความสร้างสรรค์ไม่ให้เกิดความรุนแรงในภาพลักษณ์ที่ก้าวร้าว แต่กลับใช้กฎหมายในรูปแบบของการป้องกันมิให้เกิดปัญหา และไม่เป็นการทำลายภาพลักษณ์ของรัฐในมิติของการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน

มิติของการส่งเสริม ผลการวิจัยพบว่าไทยมีการส่งเสริมศาสนาอย่างหลากหลาย แต่ยังคงขาดการประเมินผลอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักปฏิบัติของศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบว่าทั้งไทยและสังคมนิยมมีมูลนิธิ สมาคม และองค์กรทางศาสนา นำแนวคิดทางศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาจิตใจมนุษย์และสังคม หลายองค์กร และมีแนวโน้มที่จะได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น แต่สำหรับประเทศไทยยังประสบปัญหาต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง ดังนั้น นอกเหนือจากรัฐจะส่งเสริมศาสนาแล้วสมควรที่จะให้การสนับสนุนองค์กรทางศาสนาต่างๆ ในการขับเคลื่อนขยายงานศาสนาอย่างสร้างสรรค์ และที่สำคัญอย่างยิ่ง รัฐควรปฏิบัติหน้าที่หลักของตนเองอันได้แก่การบริหารประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพ หากรัฐสามารถทำหน้าที่หลักของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาสังคมจะลดลง ไม่เป็นการเพิ่มภาระให้กับองค์กรทางศาสนาในการเยียวยาและแก้ไขปัญหาทางจิตใจและสังคมของคนในประเทศ

ผลการวิจัยพบว่าประเทศสังคมนิยมมีหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่บริหารจัดการองค์กรทางศาสนา หรือที่เรียกว่า MURS และมีกฎหมายการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ระหว่างศาสนา ในการปฏิบัติภารกิจเสริมสร้างความสามัคคีระหว่างศาสนา มีบทบาทที่ชัดเจน และทำงานร่วมกับองค์กรศาสนาอย่างสร้างสรรค์ทั้งในมิติของการเฝ้าระวังและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในขณะที่ประเทศไทยมีกรมการศาสนา ทำหน้าที่ในการส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรม และสืบทอดศาสนทายาทเพื่อสร้างสังคมให้มีจริยธรรมและคุณธรรม ส่งเสริมให้ศาสนิกชนต่างศาสนาร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อความสมานฉันท์และเพื่อสันติธรรมในสังคม ประเด็นสำคัญที่ต้องอภิปรายคือการมีหน่วยงานศาสนาที่เข้าช้อนภาระงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เนื่องจากงานของกรมการศาสนาส่วนใหญ่ร่วมงานกับคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาซึ่งเข้าช้อนกับ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในขณะที่ภาระงานด้านการสร้างความสมานฉันท์ซึ่งมีความสำคัญมากในปัจจุบันมีการปฏิบัติน้อยกว่าภาระกิจอื่นๆ

สิงคโปร์แม้จะเน้นการควบคุมศาสนาผ่านหน่วยงานทางศาสนาของรัฐ แต่รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาศาสนา และบุคลากรทางศาสนศึกษา โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนคือการศึกษาศาสนาเพื่อพัฒนาชาติ แม้รูปแบบการปฏิบัติของรัฐต่อศาสนาจะเน้นบรรยากาศของการแยกกัน แต่ในด้านการศึกษาเนื้อหาสาระและแนวคิดหลักปฏิบัติทางศาสนา รัฐสิงคโปร์กลับให้ความสำคัญโดยมีการจัดหลักสูตรต่างๆ ไว้สำหรับศาสนิกของแต่ละศาสนาได้เลือกศึกษา การดำเนินการส่งเสริมในลักษณะนี้เป็นการควบคุมในมิติของการส่งเสริม เนื่องจากรัฐพัฒนาเนื้อหาสาระของหลักสูตรของศาสนศึกษาให้สอดคล้องกันอุดมการณ์ศึกษาศาสนาเพื่อพัฒนาชาติ ผลการให้ความสำคัญกับการศึกษาส่งผลให้สิงคโปร์มีนักวิชาการศาสนารุ่นใหม่ศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ทางศาสนาที่จะเชื่อมแนวคิดทางศาสนากับการพัฒนาประเทศในสังคมสมัยใหม่อย่างลงตัว การจัดการศึกษาด้านศาสนาจึงเป็นตัวแปรสำคัญสำหรับรัฐไทยในการพิจารณาวิเคราะห์เป้าหมายของหลักสูตรว่าควรกำหนดเป้าหมายอย่างไรในการพัฒนาสังคมประเทศชาติ รวมถึงมีการเตรียมความพร้อมอย่างไรในการพัฒนาส่งเสริมประชาชนผู้สนใจศึกษาเรียนรู้เรื่องศาสนาให้มีความเข้าใจสาระทางศาสนาและสามารถบูรณาการเพื่อพัฒนาชาติไทยได้อย่างลงตัว

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งของการปฏิบัติของรัฐสิงคโปร์คือ การชื่นชมและไม่ควบคุมการจัดกิจกรรมเชิงศาสนาสร้างสรรค์ของกลุ่มเยาวชน ในนามกลุ่ม Soka ซึ่งเป็นผลพวงของนโยบายการสร้างชาติของสิงคโปร์ และการพัฒนาศาสนศึกษาจนก่อให้เกิดเมล็ดพันธุ์ทางศาสนาอันได้แก่ เยาวชนชาวสิงคโปร์ ที่เห็นคุณค่าของศาสนา พร้อมกับความรักในชาติของตนเอง อนาคตสังคมสันติสุขของสิงคโปร์มีแนวโน้มที่ยั่งยืนผ่านการขับเคลื่อนของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ความน่าสนใจนี้ทำให้ต้องย้อนกลับมาพิจารณาพลังของคนหนุ่มสาวของไทยที่รัฐพยายามยกเลิกหลักสูตรการศึกษาศาสนาในโรงเรียน แทนที่จะวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรการศึกษาศาสนาให้เหมาะสมและน่าสนใจจนสามารถดึงดูดเยาวชนไทยให้หันมาเห็นคุณค่าทางศาสนาและพัฒนาตนเองด้วยแนวคิดทางศาสนา จนขยายผลเป็นเครือข่ายเยาวชนที่เป็นเมล็ดพันธุ์ทางศาสนาที่ทรงคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

สรุป

รัฐสิงคโปร์เป็นรัฐฆราวาส ให้ความสำคัญกับความเป็น ชาติสิงคโปร์ ภายใต้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจนประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับและเชื่อมั่น การปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการควบคุมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการตรากฎหมายการรักษาความสามัคคีทางศาสนา (MRHA) เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสามัคคีทางศาสนาภายใต้ความเป็นพหุเชื้อชาติและพหุวัฒนธรรม ในขณะที่รัฐไทยนั้นมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับศาสนาในมิติของการสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนงบประมาณให้องค์กรศาสนาเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ การศาสนศึกษา การเผยแผ่ศาสนา และการดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของรัฐ นอกจากนี้รัฐไทยยังปฏิบัติต่อ

ศาสนาในมิติของการควบคุมศาสนาด้วยการตรากฎหมาย ให้รัฐสามารถควบคุมศาสนาต่างๆ ได้ อย่างไรก็ตามกฎหมายที่รัฐประกาศใช้ มีแนวโน้มลดอำนาจขององค์กรทางศาสนา ทั้งในด้านการบริหารงาน และการจัดการศาสนสถานต่างๆ สุ่มเสี่ยงต่อการเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับศาสนา

อย่างไรก็ตามรูปแบบการปฏิบัติต่อศาสนาอย่างสร้างสรรค์ของรัฐสิงคโปร์ เป็นกรณีศึกษาที่รัฐไทยอาจพิจารณานำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติต่อศาสนาเพื่อสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน รัฐสิงคโปร์ปฏิบัติต่อศาสนาในรูปแบบการป้องกันและแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ รัฐให้ความเสมอภาคทางศาสนา ใส่ใจนำรายละเอียดของสาระธรรมในแต่ละศาสนามาขับเคลื่อนให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ พร้อมทั้งเห็นชอบกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ยุติธรรมขับเคลื่อนประเด็นทางศาสนาให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมให้องค์กรศาสนาต่างๆ ดำเนินกิจการทางศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ รัฐสิงคโปร์ยังตื่นตัวต่อประเด็นอ่อนไหวทางศาสนาด้วยการเฝ้าระวังมิให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนา ทั้งมีการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านศาสนสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ และสามารถแก้ไขปัญหาทางศาสนาได้อย่างรวดเร็วไม่ให้เกิดความโศกเศร้าเป็นวิกฤติทางศาสนา พร้อมทั้งให้ความสำคัญต่อการเยียวยาหากการปฏิบัติของรัฐส่งผลกระทบต่อศาสนิกของแต่ละศาสนา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 รัฐไทยควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางศาสนาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นมีความสูญเสียน้อยกว่าการปล่อยให้ปัญหาเกิดขึ้นแล้วตามแก้ไขในภายหลัง อีกทั้งการแก้ไขปัญหาของรัฐไทยในมิติของการควบคุมยังมีภาพของการปฏิบัติที่ก้าวร้าวต่อองค์กรศาสนาซึ่งเป็นองค์กรทางความเชื่อของชาวไทย การป้องกันจึงเป็นการมาตรการที่ควรดำเนินการอย่างยิ่ง

1.2 รัฐไทยควรปฏิบัติต่อศาสนาอย่างเท่าเทียมและสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม โดยเฉพาะความยุติธรรมเท่าเทียมของชนกลุ่มน้อยทางศาสนาทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอันเกิดจากความไม่ให้ความสำคัญต่อชนกลุ่มน้อย ถือเป็นมาตรการป้องกันปัญหาทางศาสนาที่รัฐพึงพิจารณาให้ความสำคัญ

References

- Duan, K. (2001). *Satsanasat*. Bangkok: Samnakphim Mahawitthayalai Kasetsat.
- Goh, D. P. (2010). State and social Christianity in post-colonial Singapore. *Sojourn Journal of Social Issues in Southeast Asia*, 25(1), 54-89.
- Suchip, P. (1997). *Prawattisat satsana*. Bangkok: Rongphim Mahamakut Ratchavitthayalai.

Sathian, P., & Alumni Association Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1991). *Satsana priapthiap*. Bangkok: MCU Press.

Tamney, J. B. (1996). The struggle over Singapore's soul. *Western modernization and Asian culture*, (No.70), 57-86.

Tong, C. K. (2002). The making of Singapore sociology: Society and state. *Journal of Southeast Asian Studies*, 36(2), 241-256

US Department of State. (2006). International Religious Freedom Report 2006. Retrieved November 5, 2020, from <https://2009-2017.state.gov/j/drl/rls/irf/2006/71357.htm>

Wattanarung, P. (2007). *Principles of public law*. (5th ed). Bangkok: Rongphim Mahawitthayalai Ramkhamhaeng.